IV. ОПИСАНИЯ НА СЕЛИЩА.

Имамъ **Мехмедъ С. Дервишевъ**

НАШЕТО СЕЛО ТЪРЪНЪ.

На 2 часа пжть на изтокъ отъ Устово, точно на 11 клм. по шосето Смолянъ-Устово-Ардино, се намиратъ тукъ-таме разхвърляни кжщурки, сѣкашъ сж накацали, или сж се заврѣли татъкъ нѣкжде по стръмнитѣ гънки на р. Черна. Това пръснато и разхвърлено село се казва Търънъ. Изложението на заселището е южно. Построено е на доста голѣма стръмнина, върху камениста и пѣсъчлива почва. Отъ северъ се заграждa съ почти голи ридове. Пороищата дълги години сж дълбали и сж ги надиплили, като платове, обрасли тукъ-таме съ шубраци и келеви широколистни гори. Самитѣ долини на тая мѣстность вcaseматъ южна, югозападна и югоизточна посока. На югъ отъ селото, като гигантъ, се издига ридъ, обрасълъ съ не много висока гора, въ дъното на която протича и криволичи бързата рѣка Черна, която събира водитѣ си отъ върховетѣ Карлъкъ и Роженъ и при село Срѣдногорци се влива въ рѣка Арда. Въ околноститѣ на с. Търънъ, долу покрай рѣка Черна, се намиратъ малки равнинки, които наричаме лжкички. Понеже по стръмнинитѣ почвата е пѣсъчлива и камениста, тя е особено благоприятна за вирѣенето на тютюневата култура. На много мѣста се намиратъ и овощни дървчета повече, — орѣхи, по-малко ябълки и тукъ таме череши, круши и др., които обаче не образуватъ овощни градини. Всички тия дръвчета, презъ турско време, сж сѣяни по нивитѣ безразборно. Има и много други овощки, които природата сама е засѣла, и затова не сж подбранъ

сортъ. А условията сж много благоприяни за развитие на овощарството.

Търънци сж изключително българи-мохамедани. Поради своята слаба култура, тѣ сж изостанали доста назадъ. Отъ друга страна и фанатизмътъ не имъ позволява да отидатъ по-напредъ въ своето културно развитие. Поради своето невежество, трънци гледатъ съ недовѣрие на мѣркитѣ, които имъ се препоржчватъ за подобрение на стопанството: овощарство, скотовъдство и земедѣлие.

Далечната история на селото не е напълно известна. Името си носи вѣроятно отъ трънъ — дърво. Сигурно мѣстностьта тукъ е била много трънлива, отдето и селището си е получило името. Сега такива трънливи храсталаци нѣма. Споредъ преданието, което съмъ научилъ отъ нѣкои стари мои съвѣрци, българи мохамедани, и което още се предава на младото поколѣние, името „Търънъ" е свързано още съ времето на първитѣ основатели-заселци на това селище. Споредъ това предание, изпърво трънци сж отседнали тукъ въ мѣстностьта, сега наречена „Селското", дето въ околноститѣ, по склоноветѣ, сж се издигали хубави джбови, букови и борови гори. Само тукъ-таме гористата мѣстность била прошарена съ пасища, впоследствие преобърнати на ниви. Така се създали добри условия за стопанство. Отъ северната страна се спуща едно малко дере, дето се намира единъ изворъ, чиято вода е доста хубава. Надъ самия изворъ е имало голѣмъ трънъ, който е засѣнчвалъ бистрата вода. Отъ преди нѣколко години този изворъ е преобърнатъ въ чешма, отъ която селото черпи вода. При този кладенецъ сж спрѣли първитѣ заселници, и понеже сжществувало повѣрието между тѣхъ, че за да останатъ и се заселятъ на едно мѣсто, трѣбвало да умѣсятъ пита хлѣбъ и да я поставятъ на едно дърво и то на видно мѣсто, и ако тя се наяде презъ нощьта отъ невидимия духъ, то

самото мѣсто е благодатно и добро и могатъ да останатъ и да се заселятъ. Наяждането на хлѣба е щастието, пращано отъ добритѣ „духове", живѣещи на мѣстото, дето искатъ да останатъ людетѣ. И действително, за ирония на сждбата, тукъ е станало очакваното нѣщо. Като станали сутриньта, нѣкогашнитѣ трънчани забелязали, че хлѣбътъ билъ наяденъ. Тѣ решили на това мѣсто да се заселятъ за винаги.

Това е било, тъй да се каже, Божа благодать. Но все пакъ повѣрието си остава повѣрие, а понѣкога и въ него може да се крие макаръ и малка — историческа истина. Твърди се отъ по-стари люде, че питата била поставена на голѣмия трънъ до споменатия вече изворъ и така и селището се нарекло „Тъ̀рънъ", което впоследствие се видоизмѣнило (при говора Трънъ). Кладенецътъ, обаче, и до днесъ именуваме „Питанъ", а това е по името на питата (хлѣба), поставена тамъ на дървото. Какъвъ е билъ поминъкътъ на първитѣ създатели на това село, не се знае. Навѣрно сж били скотовъдци, понеже естественитѣ условия помагатъ за това. Но предполага се, че въ течение на редъ години селището се много увеличило.

По-късно, вѣроятно когато е станало разкапването на турската империя, сж настанали лошитѣ дни за тѣхъ, сжщо така и за цѣла днешна България. Появилитѣ се разбойници, които сж унищожавали цѣли села, сж известнитѣ въ историята кърджалийски разбойници, или още кърджалийски времена. Това е било презъ ония години, когато отдѣлни паши и бегове, използувайки разклатеното положение на империята, сж се обявявали за самостоятелни и сж воювали помежду си, ограбвали това беззащитно население, преобръщали жилищата му въ пепелища, като съ това сж задоволявали своитѣ страсти. А, може би, и презъ време на чумата ужасеното население се пръснало изъ затън-

тенитѣ крайща на търнското землище и сѫ се образували много махали, които и днеска имаме, а именно: Лещище, Трѣбище, Ухлувица, Равнище и редъ други, които сега се числятъ къмъ търнското селище. Самото срѣдищно село Търнъ не е голѣмо. Състои се отъ 30—40 домакинства. Раздѣлено е на много махали.

Училища въ всички тия махали нѣма. Населението е изцѣло мохамеданско, но по народность търнци сѫ чистокръвни българи. Помохамеданчени сѫ нѣкога, преди 300 и повече години, отъ турскитѣ султани, за да сразятъ упоритостьта на българина и сломятъ българския духъ въ Родопа. Следъ това и училищата нагаждали за сѫщата цель. Въ нашето село е имало доста удобно здание за училище, по турски типъ „медресе“, кѫдето сѫ се учили деца и възрастни отъ цѣлия търнски районъ. Това здание е изгорено презъ Балканската война. Имало е около 14 стаи. На сѫщото мѣсто, отъ срутенитѣ стени, селянитѣ си построили едно малко училище мечитъ само съ две стаи. На югъ отъ него на 10—15 крачки се намира и духовния ни домъ — джамията, именувана „Билялъ-Деде“, обслужваща жителитѣ на цѣлия търнски районъ.

Още преди освобождението на този край, въ търнското медресе, което на турски се равнявало на днешна прогимназия, сѫ се изредили редица ходжи, едни сѫ били отъ Търнъ, други отъ Боровина, Рудоземъ и редъ др., между които доста години билъ мюдеризинъ (учитель) бившиятъ мюфтия въ гр. Смолянъ Мехмедъ Фикри Мюдеризовъ, но, поради слабата му дейность, не могли да се изучатъ други ходжи. Такива мюдеризи сѫ били спазарявани и плащани отъ населението. Ученицитѣ сѫ достигали на брой 90—120. Учението се водѣло по най-примитивна форма, така както е било нѣкога въ килийнитѣ български училища. Въ това училище за практически занятия въ връзка съ жи-

вота и дума да не става. Въ сжщото медресе се предавало Коранъ и малко смѣтане на турски. Свършилитѣ това училище ставали ходжи (учители), имами (свещенослужители) и хетиби (проповѣдници), споредъ тѣхната способность, но все духовни лица.

Знанията за практическия животъ тукъ били оставени на заденъ планъ, и затова самото население останало много назадъ въ културно-просвѣтно отношение.

Но следъ последната война българската държава се погрижи за пробуждане съзнанието на по-младото поколѣние отъ българитѣ мохамедани. Единственитѣ нови будители, това сж учителитѣ, които учатъ децата вече на бащинъ и майчинъ езикъ. Групировката въ училищни общини въ ония селища става споредъ подлежащитѣ на задължително учение деца. Новото училище въ Търнъ за пръвъ пжть се отваря презъ 1923 год., но тогава то се именувало частно мюсюлманско училище. Презъ 1928 год. то стана народно първоначално училище, дето до днесъ сж се изредили десетина учители.

Но, както казахъ и по-горе, фанатизмътъ прѣчелъ на населението да тръгне по пжтя на бързото осъзнаване. Но ние, младитѣ българи отъ мохамеданското вѣроизповѣдание, не губимъ вѣра, че мждростьта ще вземе връхъ, че истината ще възтържествува.

Благодарение на събуденитѣ нѣколко души младежи, подехме идеята и успѣхме да основемъ въ нашето село и читалище, открито миналата година. Това се проточи дълго време, но нашето желание се постигна. На 17 септемврий 1937 год. читалището биде открито. То ще помогне много за просвѣщението и за народностното осъзнаване на моитѣ съселяни. Още не е уредено напълно, но и това е достатъчно. Набавихме си вече и радио и

смѣтаме, че ние сме първи влѣзли въ връзка съ София и цѣла България. Необходимо е да проникне у всички съзнанието, че ние сме българи и трѣбва да се просвѣтимъ и освободимъ отъ простотията и невежеството. Стига сме тънали въ духовно робство и духовенъ мракъ! Така ще дойде деньтъ, който всѣкидневно очакваме. Да заживѣемъ и заработимъ братски и въ общо сътрудничество на всички българи мохамедани и християни, та да може да се постигне повече щастие и благоденствие и за Родопа и за България.

с. Търънъ, 12. XII. 1938 г.

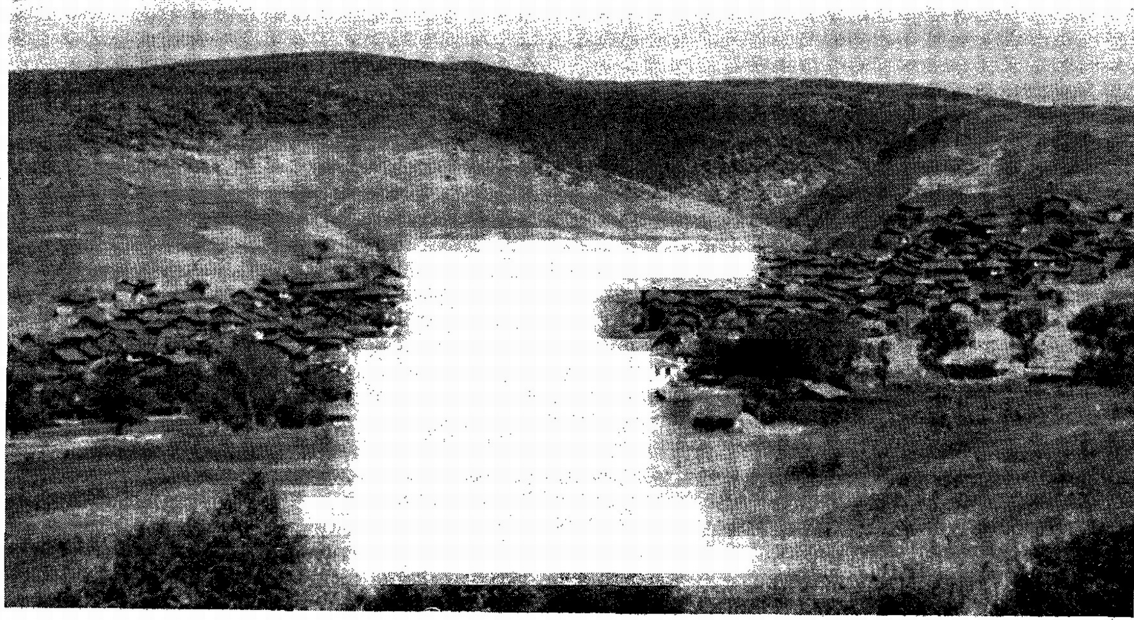
Изъ сп. „Родопа“

С. КОРОВО, ЧЕПИНСКО.

Името си село Корово е добило отъ турската дума Кору-ова — Сухо-поле. Населено е съ българи мохамедани, цигани и три семейства българи християни. Разположено е въ северната часть на Чепинското корито на единъ каменистъ ридъ на дѣния брѣгъ на р. Стара-рѣка. Кжщитѣ сж стари и повечето едноетажни, а улицитѣ криви и каменни. Най-хубавитѣ здания сж джамията и основното училище. Отъ всичкитѣ Чепински села Корово е най-изостанало въ благоустройствено и др. отношения.

Въ самото село се намира старината „Калугерица“, за която се говори, че е била манастиръ. На 7 километра въ мѣстностьта „Лжкатъ“ се срѣщатъ зидове, за които има предание, че били крепость. Близу до гората „Домие“ се намира мѣстностьта „Сребрното“, дето има азбестъ. Населението се препитава съ скотовъдство и земедѣлие, но при голѣма оскждица.

Тукъ е родното мѣсто на попъ Методия Драгиновъ, който при помохамеданчването на чепинскитѣ българи въ втората половина на XVII вѣкъ е записалъ на единъ коженъ трѣбникъ, какъ е

Изгледъ на с. Корово, Чепинско.

било извършено това въ време на силна народна криза, страдания и гладъ*).

Колкото и да е изостанало това село, и жителитѣ му да сѫ прости, пакъ въ душата на тѣзи хора сѫ запазени най-добри нрави, жизнерадостность и взаимни зачитания, както помежду имъ, така и съ околнитѣ българи християни. Забележителенъ е следниятъ случай отъ нашето близко минало.

Въ време на въстанието, когато Батакъ билъ нападнатъ, жителитѣ на Корово били поканени да взематъ участие въ нападението, но тѣ отказали. Даже, разказва се, че сѫщия день никой не излѣзълъ отъ селото. Единъ човѣкъ тръгналъ за с. Костандово да търси лѣкъ за болникъ, но щомъ се научили за заминаването му, изпратени били нѣколцина селяни да го стигнатъ и върнатъ, за да не би да се измами и отиде съ ордата въ Батакъ. Затуй сега жителитѣ на с. Корово се гордѣятъ, че не сѫ взели участие въ това народогубително дѣло.

При религиозни праздници и други случаи тукъ се практикуватъ традиции, които се срѣщатъ и въ българо-християнскитѣ села Каменица и Ракитово. На зимнитѣ седѣнки и сватби се пѣятъ пѣсни, които ясно говорятъ за българското минало и въобще за българския народностенъ обликъ на това население. Една такава пѣсень, която често се пѣе, е следната:

Аманъ вече, мале мари, отъ сеймени,
отъ сеймени, мале мари, хаджиюви,
хаджиюви, мале мари, бинбашови.
Едни ставатъ, мале мари, други сѣдатъ,
останахме, мале мари, безъ работа,
безъ работа, мале мари, безъ дарове!
— Не грижи се, Вахо мари, за дарове,
не тѫжи се, Вахо мари, за премѣни,

*) Отъ тукъ е и Мустафа Шарковъ, просвѣтенъ българинъ мохамеданинъ, който понастоящемъ работи въ с. Лѫжене.

да сѫ живи, Вахо мари, твойтѣ лели,
твойтѣ лели, Вахо мари, каменчанки,
каменчанки, Вахо мари, бѣлювчинки.
Ще напредатъ, Вахо мари, даровете,
ще изтъкатъ, Вахо мари, тънки кърпи,
да одаришъ, Вахо мари, сватоветѣ,
сватоветѣ, Вахо мари, деверетѣ.

Съ повече работа и просвѣта чрезъ училището и Корово ще настигне другитѣ села въ Чепинско.

